

In dit verslag lichten we de het verloop en de resultaten van projecten en activiteiten die vanuit Stichting ENCOUNTER in 2022 en 2023 zijn gerealiseerd. Centraal daarin staat het project ENCOUNTER#9.

Dit verslag is als volgt opgebouwd:

1. De terugblik

1.1 De aanloop

1.2 De vertaling naar de praktijk

1.3 Het verloop

2. De resultaten

2.1 Het doel, beschreven in de aanvraag:

De opbrengsten van ENCOUNTER#9

De opbrengsten voor de deelnemers en partners uit de zorg

2.2 Participatief actieonderzoek en ontwerpend onderzoek als reflectiemiddel

2.3 De kruisbestuiving tussen kunst en wetenschap

2.4 De bedoeling; de onverwachte opbrengsten waar de werkelijke waarde in zit

3 Conclusie

4 Het breder delen van de opbrengsten

5 Overzicht van de kennisdeling

6 Publicaties en presentaties

7 Diversiteit

8. ENCOUNTER als Springplank

1. De terugblik

In dit gedeelte beschrijven we de aanloop naar en de realisatie van het project ENCOUNTER#9 die centraal stond in 2022 en 2023. Het project betrof het duurzaam en zelfstandig uitrollen van een methode waarmee mensen van verschillende leeftijden (ouderen/bewoners van woonzorgcentra en jongeren/ studenten uit het zorgdomein) kennisnamen van elkaars levensloop.

1.1. De aanloop

ENCOUNTER#9 kwam voort uit ENCOUNTER #8, de eerste fase van de call Fresh Perspectives#4 van het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie. Het ontwerp was erop gericht om wederzijds contact tussen de studenten en ouderen te initiëren en ontmoetingen op gang te brengen die gingen over wezenlijke onderwerpen. De resultaten van dit project zorgde voor het toekennen van fase2.

Met fase2 van de aanvraag realiseerden we ENCOUNTER#9. De insteek werd om het project ENCOUNTER#8 op te schalen en duurzaam te laten landen binnen de betrokken zorg- en onderwijsorganisaties. Dat werd voor Joost, ontwerper en initiatiefnemer van Stichting ENCOUNTER, een belangrijke drijfveer. De insteek kleurde het verloop van het project. Dat verloop werd in kaart gebracht en geduid in nauwe samenwerking met onderzoekspartner Leyden Academy.

1.2 De vertaling naar de praktijk

In fase 2 werd de pilot opgeschaald. Er zouden meer partners, ouderen en studenten bij het project betrokken worden. Joost zou een stapje terugzetten zodat de professionals uit de partnerorganisaties een stap naar voren zouden zetten. Zij zouden het project zelfstandig(er) draaien. Dat sloot aan bij het doel om te verduurzamen. Kortom: er kwamen nieuwe doelgroepen, meer locaties en we werkten aan overdracht.

Tijdens de uitvoer sloten er daadwerkelijk nieuwe partners aan. Dat waren mboRijnland, het practoraat CIV Welzijn en Zorg en zorgorganisatie Topaz. Via mboRijnland gingen we aan de slag met een nieuwe studenten groep. Zij volgden een mbo-opleiding. Bij Topaz bleken we met ouderen te gaan werken die naast somatische ook cognitieve problemen hadden. Dit ontstond omdat de managers die enthousiast waren, leiding gaven aan afdelingen waar mensen met beginnende vormen van dementie komen.

Ook bij Vitalis Woonzorg Groep en Avans Hogeschool gingen we opschalen. In de praktijk leidde dit tot een ander vertrekpunt dan bij de pilot: aan ENCOUNTER#8 had een mix van 1e en 2e jaars studenten deelgenomen. Deze deelname was vrijwillig. In ENCOUNTER#9 was deelname verplicht voor een hele klas 1e jaars studenten sociaal werk. Ook ontbraken de 2e jaars, hun ervaring en daarmee hun voorbeeld. Tevens vonden de ontmoetingen niet één op één plaats tussen een jongere en een oudere, maar tussen een groepje jongeren en één oudere. Dat zorgde voor een andere groepsdynamiek.

Tot slot zorgde de corona maatregelen en uitbraken voor strenge regels en afwezigheid onder deelnemers waardoor continuïteit in het uitvoeren van de ontmoetingen lastig werd. De praktijk in ENCOUNTER#9 was dus anders dan die in ENCOUNTER#8.

1.3 het verloop

De ENCOUNTER-methode bestond uit boekjes met voornamelijk tekst en reflectieve opdrachten. Ze waren ontwikkeld en getest met zelfstandig wonende, wilsbekwame ouderen en HBO studenten. Nu werkten we ook met MBO deelnemers en mensen met dementie. Bij hen sloot de methode niet goed aan. Daarnaast waren de betrokken zorgprofessionals bij Topaz vooral praktisch geïnformeerd en zorgden zij op verzoek van de manager vooral voor de praktische ondersteuning. Deze zorgprofessionals kampten in de praktijk met een tijdsgebrek en onderbezetting om hun zorgtaken uit te kunnen voeren. De daadwerkelijke begeleiding op de vloer kwam te liggen bij de MBO docenten.

Ook bij Vitalis werd het project niet door de medewerker van Vitalis maar door de Avans docent gedraaid. Opnieuw zagen we dat de beschikbare tijd en focus van de professional die aan Vitalis was verbonden, beperkt was. Bovendien waren de 1^e jaars Avans studenten vooral bezig hun eigen rol en positie als student in een nieuwe opleiding te onderzoeken. Ze vonden geen steun bij ouderejaars en het werken in groepjes voedde onderling de twijfel als gevolg van de groepsdynamica.

De realiteit

Tijdens de realisatie van het project ontstond er dus een andere dynamiek dan in fase 1. We werkten met (net) andere doelgroepen, er was covid, begeleiders integreerden hun eigen doelen en er was beperkt tijd beschikbaar bij de zorgorganisaties. Kortom de praktijk zorgde voor een ander verloop dan beoogd.

Ingrijpen of monitoren?

Omdat we een methode ontwikkelden en het implementatietraject zouden onderzoeken, besloten we de impact van deze veranderingen in de praktijk te volgen. Joost zou dus niet gaandeweg ingrijpen en opnieuw gaan ontwerpen, maar de methode, die was aangescherpt op basis van ENCOUNTER#8, uitrollen onder de noemer: *verduurzamen* en *opschalen*. Het was waardevol om deze aanpak te onderzoeken, mede omdat Joost als social designer, vaker wordt gevraagd door beleidsmakers, bestuurders en financiers om pilots op te schalen en te verduurzamen. Het gaat dan om het 'kapitaliseren' van eerdere successen. Maar wat betekent dat in de praktijk?

Niet ingrijpen maar het verloop monitoren gaf onderzoeker Lieke de Kock (Leyden Academy) en ontwerper Joost (stichting ENCOUNTER) de mogelijkheid om in kaart te brengen hoe *opschalen* en *verduurzamen* in de realiteit verloopt. Bovendien was een belangrijke afweging dat stilleggen van het project dat was beschreven, zou betekenen dat niet mogelijk was het project in de realiteit te testen en te onderzoeken. Ingrijpen zou dus niet bijdragen aan het realiseren van de beschreven doelen. Het project realiseren binnen de complexe realiteit deed dat wel. Het bracht de knelpunten tussen design en zorg aan het licht. Tegelijk bracht niet ingrijpen Joost, persoonlijk en als ontwerper, naast inzichten ook schaamte.

2. De resultaten

Hieronder beschrijven we de resultaten die het project heeft opgeleverd. We maken hier een onderscheid tussen de beoogde opbrengsten (het doel) en de onverwachte opbrengsten waar de werkelijke waarde in zit (de bedoeling). Het doel is ook beschreven in de aanvraag. De *bedoeling* zijn de waardevolle resultaten die we niet verwacht en of beoogd hadden.

2.1 het doel, beoogde opbrengsten

De beoogde resultaten komen overeen met wat in de aanvragen aan fondsen, waarmee dit project werd gefinancierd als verwachten opbrengsten, werden geformuleerd. Voor de helderheid houden we de opbouw van de aanvraag voor de call Fresh Perspectives#4 van het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie, aan.

Opbrengsten ENCOUNTER#9

- Er is een pakket ontwikkeld met daarin een reeks van negen intergenerationele ontmoetingen.

We ontwikkelden inderdaad een pakket. De reeks opdrachten uit ENCOUNTER#8 vormde hiervoor de basis van een iteratie. De inhoud van het pakket werd aangescherpt en aangepast op basis van de bevindingen uit #8. Concreet betekende dit:

- makkelijker taalgebruik
- er werd geschoven in opbouw (welke opdracht eerst)
- ontmoetingen die te complex waren werden vereenvoudigd. (minder gelaagd / minder veel)
- ontmoetingen die niet aansloten bij de deelnemers werden vervangen door andere opdrachten. Deze vervangende opdrachten waren deelopdrachten uit de te complexe opdrachten uit #8.

Tijdens de realisatie werd gaandeweg duidelijk dat het pakket, dat was ontworpen voor HBO studenten en ouderen met somatische klachten, niet aansloot bij de nieuwe doelgroepen, de MBO studenten en ouderen met dementie. Dit zorgde ervoor dat de methode in de praktijk maar deels werd gebruikt of meer de aanleiding vormde voor een ontmoeting. Een MBO student verklaarde tijdens een evaluatie: *"Ik heb die doos één keer gebruikt, hij ligt nu ergens boven op de kast. Omdat het bij wijze van spreken te ingewikkeld was voor de mensen die er waren."*

Bij Avans werden de ontmoetingen uit het pakket wel gebruikt. Maar hier werden ze door de docent vertaald in 'schoolopdrachten' die de 1e-jaars studenten 'moesten halen'. Waarbij door het ongemak van de studenten werd gekozen voor de meer concrete, vrolijke en veilige ontmoetingen. De ontmoetingen werden door de Avans studenten uiteindelijk ervaren als huiswerk.

- Iedere ontmoeting bestaat uit een vaak zintuiglijke werkvorm om persoonlijke verhalen op te halen.

Door deelnemers te laten tekenen, fotograferen, filmen, samen een feestje te laten vieren en tijdlijnen te laten maken hebben we zintuiglijke werkvormen ingezet. In de praktijk zagen we dat deze inzet beperkt was. Bij Avans/ Vitalis zagen we dat de studenten maar een beperkt aantal opdrachten uitvoerden omdat de studenten de opdrachten 'vaag', te spannend of te open vonden. De corona maatregelen versterkten dit.

Bij mboRijnland/ Topaz zagen we ook een beperkte inzet van de activerende zintuiglijke werkvormen. De oudere deelnemers kampten met cognitieve uitdagingen waardoor veel activerende opdrachten als lastig werden ervaren. Ze werd vervangen door meer passieve zintuiglijke activiteiten zoals samen muziek luisteren en afbeeldingen (foto's van vroeger) bekijken.

Voor de begeleidende docenten en studenten waren de ENCOUNTER-werkvormen soms ook onwennig en abstract. Wel gaven ze na afloop aan dat ze zich bewust werden van de mogelijkheid om creatieve werkvormen in te zetten en dat ze dit ook gedaan hadden: het gebruik van kleurplaten kleuren en plaatjes kijken waren daar voorbeelden van. Deze werkwijze sloot aan bij de wensen van de deelnemers, maar voor Joost, als ontwerper, betekende dit dat hij zijn eigen kwaliteitsnorm met betrekking tot zintuiglijke aanpak of wezenlijke ontmoetingen moest aanpassen.

- In deze ontmoetingen staat kennisnemen van en reflecteren op de eigen en elkaars levensloop centraal.
- Hierdoor worden onderwerpen als intimiteit, nabijheid en kwetsbaarheid die vaak voortkomen uit lichamelijke veranderingen, gedeeld en bespreekbaar gemaakt.

Bij de realisatie zagen we de laag waarin ongemakkelijke onderwerpen, wezenlijke vragen over leven en vragen rond het veranderende lichaam uit het project verdwijnen. Bij de pilot vonden ze wel hun weg naar de deelnemers omdat de ontmoetingen gaandeweg tot verdieping en vertrouwen leidden. Maar in #9 was er minder sprake van continuïteit en verdieping. Dus bleven de onderwerpen tijdens de ontmoetingen meestal oppervlakkiger.

Joost probeerde tijdens tussentijdse evaluaties de begeleidende docenten en zorgmedewerkers uit te leggen waarom hij het als ontwerper wezenlijk vond om het veranderende lichaam te onderzoeken en oefeningen te bedenken die de studenten en ouderen uit hun comfortzone haalden. Dit was tijdens eerdere projecten mogelijk geweest omdat Joost zijn persoonlijke vaardigheden als kunstenaar en docent had gebruikt om de studenten en ouderen door deze onderwerpen heen te loodsen. Joost reageerde dan op maat, passend bij ieder deelnemers-duo. Doordat Joost nu als begeleider een stapje terug zou doen om de methode zelfstandig te laten uitvoeren greep hij niet in. In de praktijk namen de docenten het stokje van Joost over. Zij hadden eigen doelen, zoals het ontwikkelen van de beroepshouding van studenten of het afleggen van praktijkexamens over kwaliteit van zorg. Deze competenties hadden vaak weinig te maken met de thematiek uit ENCOUNTER#9. Bovendien vroegen ze soms ook om veel energie van de docenten gezien de studenten (de onwennige 1^e-jaars bij het HBO of MBO studenten waarvan enkele met studievertraging) en de covid situatie.

De docenten zagen dus dat de studenten het moeilijk hadden. Het project legde de basiskennis en vaardigheden bloot die hun studenten misten. Maar de docenten zagen ook dat de opzet van ENCOUNTER#9 nog te ambitieus was. Daarnaast hanteerden ze een eigen aanpak die voortkwam uit hun rol als docent en niet als designer. Zo verdwenen tijdens de realisatie onderwerpen als intimiteit, nabijheid en kwetsbaarheid uit het project.

In de praktijk zagen we echter ook nieuwe waardevolle opbrengsten ontstaan. Zo ontwierp student Chaima een sterke eigen opdracht, als reactie op de vraag om zelf ontmoetingen te ontwerpen:

ENCOUNTER#9, intergenerationele ontmoetingen Jaarverslag 2022 & 2023 Stichting ENCOUNTER

Chaima was een fascinerende deelnemer. Ze was betrokken en scherp, maar ook geregeld afwezig. Toen we gaandeweg de studenten vroegen om eigen 'encounters' of te wel opdrachten voor ontmoetingen te ontwerpen als afronding, kwam Chaima met drie zorgvuldig uitgewerkte en doordachte interventies. Hierin had ze niet alleen goed toepasbare oplossingen bedacht maar ook kritiek op mijn aanpak en zienswijze verwerkt. Deze had in haar ogen te weinig oog voor andere culturen. Gezamenlijk elkaars gerechten eten zou daar verandering in brengen. Ze schreef bij haar uitwerking: *'Het doel van deze opdracht is om de cultuur van je cliënt wat beter te leren kennen. Ik heb nu gekozen voor de Marokkaanse ontbijt maar dat kan natuurlijk ook een ander soort ontbijt zijn. Met deze opdracht ga je met je cliënt in gesprek om te achter halen wat in hun cultuur als ontbijt wordt geserveerd. Deze informatie schrijf je op om vervolgens alle ingrediënten bij elkaar te zoeken. Bij het volgende bezoekje maken jij en je cliënt samen het ontbijtje klaar.'* Haar ontwerp spiegelde hoe ik altijd mijn eigen identiteit, cultuur en normen meeneem in mijn ontwerpen en hoe dit sommige deelnemers, soms, buitensluit.

Citaat Joost van Wijmen, uit de verwachte publicatie *Superhero or design zero?*

- De methode is zelfstandig uit te voeren door deelnemers (zoals ouderen/ bewoners van woonzorgcentra of jongeren/ studenten uit het zorgdomein).

We constateerde bij de vorige resultaten al dat dit zeer beperkt is gerealiseerd. De focus op dit doel van fase#2 heeft het verloop van ENCOUNTER#9 sterk beïnvloed. We beschreven in de aanvraag dat we streefden naar duurzaamheid (zelfstandig uitvoeren) en opschalen (meer partners/ deelnemers/ locaties) van de succesvolle pilot. Dit betekende dat Joost niet ingreep om opnieuw te ontwerpen, zoals hij gewend is te doen als ontwerper, maar juist als onderzoeker, samen met partner Leyden Academy te observeren wat de impact is van begrippen als verduurzamen en opschalen binnen de zorg wanneer maatwerk maar beperkt wordt gehanteerd en ingezet wordt op het te gelde te maken van eerdere successen. De methode was maar voor enkele zelfstandig te realiseren zonder begeleiding op maat. De nieuwe begeleiders, de docenten, waren onvoldoende getraind om deelnemers te ondersteunen op een manier die aansluit bij de ENCOUNTER werkwijze; bijvoorbeeld op een veilige manier buiten de eigen comfortzone treden. Opschalen en verduurzamen zonder de persoonlijke begeleiding van deelnemers (= maatwerk) door een professional met kennis van zaken (zoals eerder door Joost was vervuld) had invloed op de aard van de ontmoetingen. De wezenlijke kern en sensitieve onderwerpen, zoals beoogd in de aanvraag, verdwenen hierdoor uit de ontmoetingen.

- Er is een implementatieroute ontwikkeld en deze is ook toegepast. Hierbij willen we doormiddel van het olievlek-effect de methode langzaam maar duurzaam in het werkveld verspreiden. Het project wordt stap voor stap via deelnemers uitgedragen en verspreid.

We zien dat dit niet is gerealiseerd. De docenten die eigenaarschap vertoonden en het project begeleiden, stelden de doelstellingen bij. Ze vonden het belangrijker dat de studenten activiteiten zouden kunnen ondernemen waardoor ze tijdens hun tijd in het project iets konden leren dat in lijn lag met hun onderwijsdoelen, bijvoorbeeld hoe om te gaan met ouderen met beginnende cognitieve beperkingen. De realisatie werd dus in de praktijk afgeschaald:

- Het pakket met de ontmoetingen werd (gedeeltelijk) terzijde geschoven.
- De studenten en ouderen doorliepen niet heel de reeks maar voerden slechts enkele meer 'veilige' ontmoetingen uit. Deze werden vervolgens als schoolopdrachten gepositioneerd.
- De ENCOUNTER ontmoetingen die meer 'out of the box' waren werden geschrapt of vervangen door eigen bedachte opdrachten.
- De onderwerpen intimiteit, nabijheid en kwetsbaarheid als gevolg van lichamelijke veranderingen verdwenen.

Het project stelde de docenten in staat contact te leggen met hun studenten buiten het klaslokaal. Dat vonden ze een belangrijke opbrengst. Zij verklaarden dat studenten leerden te handelen vanuit hun eigenheid. Dat was mogelijk in dit project, waar de design-aanpak juist vroeg om eigen initiatief. Binnen reguliere onderwijssituaties is dat minder gebruikelijk. Dan volgen studenten een traject dat van bovenaf wordt opgelegd.

ENCOUNTER#9, intergenerationele ontmoetingen Jaarverslag 2022 & 2023 Stichting ENCOUNTER

Vanuit het perspectief van de docent vind ik het een hele mooie opbrengst dat zij hebben ervaren wat het brengt wanneer je studenten zo begeleidt in de praktijk. Je ziet wat studenten doen. Je merkt hele andere dingen op dan wanneer je daar een les over geeft. Het is mooi dat docenten zich dat realiseren.

Citaat Désirée Bierlaagh, Practor CIV Zorg & Welzijn, uit de verwachte publicatie Superhero or design zero?

De methode sloot in de praktijk dus vooral aan op het onderwijs. Deze ervaringen zullen ook in toekomst de betrokken studenten, docenten en het curriculum beïnvloeden, maar we spreken dan niet meer van het implementeren van een social design methode.

Opbrengsten voor de deelnemers en partners uit de zorg:

- Het project laat deelnemers van verschillende generaties samenwerken en vanuit eenzelfde perspectief reflecteren op de eigen en elkaars levensloop. Er ontstaat een relatie waarbinnen wezenlijke onderwerpen worden gedeeld.

We zien dat dit is gebeurd, maar op beperkte schaal. Bijvoorbeeld bij deelnemer Jan, bewoner van de Wilgenhof, Vitalis. Tijdens de evaluatie schreef hij: *Ik vond het geweldig om aan ENCOUNTER#9 te hebben deelgenomen. Danae en ik vertelden openhartig over onszelf familie, werk, school en hobby's. Een ontmoeting met de jeugd en houd je jong tijdens het ouder worden. Ik heb gemerkt dat je als een bejaarde Superheld er nog heel veel van kan opsteken.*

We zien dit ook bij de uitwisseling tussen bewoner Mylène en twee studenten. De studenten vonden het fijn Mylène te ontmoeten. Student Salma, schreef in haar reflectie daarover: *De opdracht waarin we met Mylène een feestje organiseerden was erg gezellig. Naast dat het gezellig was, hebben we gesprekken gehad over verschillende onderwerpen. Een van de dingen die naar voren kwamen waren onze frustraties over de opleiding en hoe we ons voelde. Zonder dat we het door hadden, hebben we een diepgaand gesprek gehad en gaf Mylene een luisterend oor. Ze gaf ook haar mening en reageerde op ons. Persoonlijk vond ik het heel fijn dat ze ons zo begreep en advies gaf maar vooral ons gevoel erkende. Een ander onderwerp waarover we bijvoorbeeld spraken was gezondheid. We hebben openhartig gepraat over corona en wat het met ons deed. Het was een moeilijke tijd voor ons allemaal. Maar ondanks het leeftijdsverschil konden we het eigenlijk best wel relativeren met elkaar. Hoewel we misschien geen hele vrolijke onderwerpen hadden besproken, was het toch wel erg leuk. Het doet mij goed dat we Mylène zo kunnen vergezellen maar ook dat we allemaal van elkaar leren en kunnen lachen.*

- Het project geeft inzicht in de impact van verandering op de identiteit en sociale interactie voor mensen die daar zowel op professioneel als op persoonlijk vlak mee te maken hebben.

Dit deel zien we terugkomen uit reacties van verschillende betrokkenen (studenten, docenten enkele ouderen en de practor). Maar minder bij de betrokken zorgprofessionals. Daar constateerden we vooral dat de waan van alledag (gebrek aan tijd, personeelstekorten en covid) leidend was. Hierdoor hebben ze zich vooral op praktisch niveau (ruimtes, koffie, thee, ouderen regelen) voor het project ingezet. Ze hebben het project mogelijk gemaakt, maar zijn geen onderdeel geworden van het realisatieproces op de vloer. Wel zien we na afloop de impact bij bestuurders.

Bestuurder Lia de Jongh constateerde na afloop *'Dat het anders moet; dat de waardigheid en wederkerigheid in de zorg blijft.'* De social designer helpt daarbij. *'De designer kijkt en denkt anders dan de reguliere verpleegkundige of verzorgende. Daarom ben ik zo blij met andersoortige denkers en andere sectoren die binnenkomen en die zich verwonderen over wat er gebeurt.'*

ENCOUNTER#9, intergenerationele ontmoetingen
Jaarverslag 2022 & 2023 Stichting ENCOUNTER

- De verhalen en de informatie uit het project werken als spiegel voor iedereen die te maken heeft met een lichaam dat verandert. Ze tonen dat er niet één soort oudere is, 'de' oudere. Net als dat er niet één soort jongere is, 'de' jongere. Ze tonen dat veranderingen zowel met afscheid als met nieuwe mogelijkheden gepaard gaan. Er ontstaat bewustwording dat ouderen en jongeren beiden kwetsbaar en tegelijkertijd ook krachtig zijn. Beiden expertise bezitten waar anderen (de maatschappij) van kan leren.

Ook dit zagen we terugkomen wanneer de ontmoetingen 'werkten'. Het is hierboven terug te lezen bij de reacties van Jan, Mylene en student Salma.

- Sommige deelnemers (bewoners/ student/ vrijwilliger/ welzijnsmedewerker) ontwikkelen zich door tot expert. Zij voeren de methode zelfstandig uit binnen de eigen organisatie en of dragen deze uit aan andere geïnteresseerde organisaties.

Ook dit zagen we bij een enkeling terugkomen. Sommige deelnemers en professionals wisten zonder veel externe begeleiding het project met plezier uit te voeren. Tijdens het realisatietraject ontwikkelde zij een specifieke houding. Bij hen ontstond eigenaarschap. De houding van Jan wordt voor mij gekenmerkt door een openblik. Bij Mylène vormt haar interesse in een ander, gecombineerd met een overtuiging iets voor de ander te willen betekenen, het fundament waardoor het haar lukte de methode naar haar hand te zetten. Tijdens de realisatie van het project voorzag zij docent Miriam, ontwerper Joost en de studenten, van advies en deelde haar observaties zoals blijkt uit de beschrijving van student Salma.

Bij docent Anne werd haar enthousiasme over haar relatie met haar studenten in de praktijk voor mij zichtbaar in haar tekening die ze als reflectie maakte ter afronding van het project. (Voor uitleg over de superheld tekening zie bovenaan pagina 9.) Bij de opdrachten die de MBO studenten maakten ter afsluiting van de reeks is ook eigenaarschap en overtuiging te herkennen, zoals we zagen bij Chaima.

2.2 Participatief actie-onderzoek en ontwerpend onderzoek als reflectiemiddel

Het verloop van het project heeft Joost, in nauwe uitwisseling met onderzoeker Lieke, nauwkeurig gevolgd en na afloop geanalyseerd. Dit volgt de in de aanvraag beschreven doelstelling om meer inzicht te krijgen in de waarde van kunst voor de oudere deelnemers en de jongeren, maar ook op de positie en rol van de kunstenaar in de context van de langdurende zorg.

Foto Impeccable Ambition uit de serie ENCOUNTER#9, superhero or design zero?
Stichting ENCOUNTER // Joost van Wijmen, foto: Harmen Meinsma

Onderzoeker Lieke gebruikte hiervoor de theorie van grenswerk die ze door middel van participatief actie-onderzoek (Abma et. al, 2018) in kaart bracht. Dit onderzoek bestond uit participerende observaties, interviews en focusgroepen met deelnemers en betrokkenen. Daarnaast vormde Lieke een soort extra paar ogen en een spiegel voor Joost. Hij nam haar mee in zijn dagelijkse werk rondom het organiseren van een project als ENCOUNTER#9. Zo schreef hij bijvoorbeeld ongecensureerde reflecties op zijn dagelijkse werkzaamheden, gedachten en gevoelens in de vorm van een dagboek. Samen met collega's Jolanda Lindenberg, Barbara Groot en Tineke Abma van Leyden Academy, werden deze reflecties geanalyseerd. Zij onderscheidden dat Joost grenswerk heeft verricht tijdens de uitvoer van het project. Hij werkte vanuit de eigen drijfveer (persoonlijk grenswerk), samen met anderen (relationeel grenswerk), binnen organisaties (organisatorisch grenswerk) en deelde de bevindingen (publiek grenswerk).

Grenswerk, ofwel "boundary work", is een concept dat in academisch onderzoek wordt gebruikt om te duiden hoe samenwerking tussen actoren uit verschillende domeinen tot stand komt en in stand wordt gehouden (Akkerman & Bakker, 2011; Daykin, 2019; Van Duijn, 2022; Hsiao et al., 2012). Grenzen kunnen daarbij symbolisch of fysiek zijn. Symbolisch zijn ze een manier om objecten, mensen, praktijken, beroepen, tradities of overtuigingen te categoriseren. Dat betekent ook dat grenzen soms spanningen veroorzaken en obstakels met zich meebrengen wanneer interactie moet plaatsvinden over bestaande verschillen heen (Van Duijn, 2022; Hsiao et al., 2012). Tegelijkertijd zijn grenzen de plek waar waardevolle processen van leren, innoveren, transformeren en betekenisgeven plaatsvinden (Akkerman & Bakker, 2011).

Vertaald en bewerkt uit het artikel wat ten tijde van het schrijven van deze verantwoording in review is en zal worden gepubliceerd in het wetenschappelijke tijdschrift Arts & Health: de Kock, van Wijmen, Groot, Lindenberg, Bierlaagh, Naus & Abma (2023) The complex nature of Boundary Work in Arts and Health: a reflective journey in a social desing project.

Joost liet zich als geënceneerde tragische superheld fotograferen bij Topaz. Met de fotoserie die zo ontstond belichaamt en visualiseert hij zijn bevindingen en de theorie van het grenswerk op affectieve wijze. De foto's zijn vervreemdend en ontregeld. Ze vergroten de uitdagingen waar Joost als social designer mee te maken kreeg, uit. Door deze

vervreemding wil Joost de kijker kritisch laten nadenken over de inzet van kunst binnen de zorg.

Joost noemt deze vorm van arts-based onderzoek, ontwerpend onderzoek (design research). Dit combineerde hij met het verzoek aan alle betrokkenen om zichzelf als superheld te tekenen, waarbij ze ook hun 'superkracht' zichtbaar maakten. Deze krachten verwezen naar de vaardigheden waarmee betrokkenen het project hadden helpen realiseren. Ook dit ziet Joost als een vorm van ontwerpend onderzoek. Deze manier van reflecteren komt voort uit zijn eerdere werk als ontwerper voor het theater en sluit aan bij het streven van arts-based onderzoek naar het weergeven van belichaamde, affectieve kennis als tegenhanger een cognitieve, rationele analyse van ervaringen, die te willen interpreteren en om te zetten in woorden.

Geparafraseerd uit de verwachte publicatie *Superhero or design zero?*

2.3 De kruisbestuiving tussen kunst en wetenschap

De samenwerking tussen Joost en Leyden Academy leverde veel positieve resultaten op. Zo vormde onderzoeker Lieke een spiegel waarmee Joost reflecteerde op zijn rol. Zij bevroeg hem regelmatig kritisch over onder andere zijn doelen, achterliggende waarden en intenties. Joost was sterk persoonlijk betrokken als initiatiefnemer van het project. De uitwisseling met een samenwerkingspartner, die ook nauw betrokken was, maar met distantie en meer vanuit een analytisch perspectief, bleek nuttig en complementair in het duiden van het gehele proces.

De inzichten in de complexe praktijk van grenswerk zijn de belangrijkste opbrengst van het onderzoek en konden in de samenwerking met Leyden Academy op een wetenschappelijke manier ook worden gedeeld. In het geproduceerde artikel (zie 6.1) beschrijven de auteurs de vier lagen van grenswerk, wat in het veld van Arts & Health een geheel nieuwe benadering is, en iets toevoegt aan de beschikbare kennis op dat gebied. Grenswerk vindt op persoonlijk, relationeel, organisatorisch, en publiek vlak plaats. Deze manier van kijken naar grenswerk biedt (toekomstig) creatieve professionals die in andere domeinen gaan werken, een manier om te analyseren welk werk zij daarvoor moeten verrichten. Ook biedt het houvast bij het ontwikkelen van onderwijs en professionalisering op dit gebied. Het onderzoek liet zien dat grenswerk situationeel is en per context verschilt. Het vraagt bovendien veel tijd, flexibiliteit en het continu kunnen navigeren, definiëren en herdefiniëren van doelen en bedoelingen van betrokken partners.

2.4 De bedoeling; de onverwachte waardevolle opbrengsten

Hoewel het uitvoeren van het project uitdagend was en de door de Joost beoogde wezenlijke ontmoetingen uitbleven, is het project waardevol gebleken. Deze waarde zat niet zo zeer in het implementeren van de methode, maar in het ervaarbaar maken van de complexe realiteit waarbinnen professionals (specifiek creatieve professionals) in de zorg werken.

Deze complexe realiteit zagen we terugkomen in de fotoserie waarin Joost zich positioneerde. De tekeningen en evaluaties met verschillende sleutelfiguren gaven een divers beeld. Er bleek veel variatie te zitten in hoe verschillende betrokkenen het project hadden ervaren. Dit onderstreept de complexiteit van de realiteit. Sommige herkenden en onderschreven de ervaringen van Joost. Ook zij hadden geworsteld met het project of twijfelde wat het project aan waarde had opgebracht (zorgprofessional Joyce en studenten van Avans). Uit het materiaal van personen die een schakel vormden bij het tot stand komen van het project, kregen we inzicht in de meer organisatorische kant. Het betreft reacties van de zorgprofessionals, de manager, de subsidieverstrekken, de onderzoekers en de docenten. Hun reacties maakt de beleving van hun rol en het systeem inzichtelijk binnen de complexe realiteit.

Tot slot zagen we via enkele reacties wat het deelnemers en betrokkenen (Jan, studenten mboRijnland, docent Anne) positief had opgeleverd; Het leggen van contacten. Het leren van anderen binnen een specifieke situatie. De studenten ontwikkelde professionele

vaardigheden. Er ontstond inzicht in studenten en hoe curriculum aansluit bij de praktijk voor docent Anne: *'ENCOUNTER was steeds het hoogtepunt van mijn week. Ik weet nu veel beter wat er nodig is in de praktijk, er moeten bijvoorbeeld lessen over dementie komen. Het project bevorderde de relatie tussen docenten en studenten. Ik genoot van het observeren. Het was leuk om de studenten op een andere manier te zien, hoe zij aansloten bij ouderen en de opdrachten op hun eigen manier uitvoerden.'*

Voor meer inzichten en opbrengsten verwijzen we naar het krantje dat we uitgaven bij de presentatie op de DDW22.

De kwaliteit van de ontmoetingen was dus sterk afhankelijk van de relatie tussen de betrokkenen. Een relatie onderhouden kost tijd, verloopt grillig en is moeilijk opschaalbaar. Het is vaak inefficiënt en gaat geregeld mis. Student Sem, bewoner Jan en docent Anne beschouwden het inefficiënte van de realiteit als een gegeven. Bij hen ontstond daardoor ruimte voor uitwisseling en zo leerden ze van de ander of de situatie.

In onze samenleving waar maakbaarheid soms een credo lijkt, zien we zo'n inefficiënt proces echter niet graag. De inefficiëntie van de realiteit wordt dan vooral als storend ervaren. Er ontstaat frustratie. Dat zag ik bijvoorbeeld bij mijzelf, bij de reactie van de studenten van Avans.

De worsteling met inefficiënte processen zien we ook terug bij de overheid en haar beleid. Als social designer word ik beïnvloed door dit beleid. Fondsen werken met impactmetingen, innovatiesubsidies en willen succesvolle pilots duurzaam opgeschaald zien. In de aanvraag voor ENCOUNTER#9 had ik dan ook beschreven met meer organisaties te gaan werken. Ik zou daarop worden afgerekend, veronderstelde ik. Dit werd gevoed door de reactie van een privaat fonds op de afronding van de pilot ENCOUNTER#8. Zij hadden het project meegefinancierd. De rapportage, die we ter afronding hadden aangeleverd, hadden ze niet gelezen. De fondsenmedewerker had enkel de door hen gevraagde cijfers in de online omgeving bekeken. Het gaf hun (meetbare) doel makkelijk weer. De rapportage beschreef ook ervaringen. Deze lezen duurde langer en kon niet in één oogopslag. Dat was inefficiënt. Na het daadwerkelijk lezen van de rapportage zag de medewerker de volle omvang zowel in de kwaliteit van het project (de bedoeling) als in de cijfers van bereikte personen (het doel). Dat bereik bestond ook uit doelgroepen die door hen niet waren beoogd en dus niet in hun gevraagde cijferoverzicht waren opgenomen, maar met het project wel waren bereikt (de onverwachte bijvangst).

Deze ervaring kleurde mijn handelen in ENCOUNTER. Herhaling wilde ik voorkomen. Het werd de voedingsbodem voor het eindeloos uitvoeren van organisatorische grenswerk. Zo zette ik alles op alles om de samenwerking met Topaz te realiseren. Mijn focus op 'efficiëntie' beïnvloedde dus de realisatie van ENCOUNTER#9. Ik behandelde de ENCOUNTER-methode, achteraf gezien, als een soort *product*. Maar *encounter* betekent ontmoeting en een ontmoeting is geen product. Een ontmoeting is in de praktijk vaak een complex inefficiënt geritualiseerd contact tussen mensen. Maar het negeren van deze inefficiënte complexiteit zet een rem op uitwisseling en kennisoverdracht, in ieder geval bij mij.

3 Conclusie

Nu de balans is opgemaakt constateren we dat de waardevolle resultaten uit dit project niet zozeer zaten in de beoogde opbrengsten (het doel) maar bovenal in de onverwachte opbrengsten (de bedoeling).

We zien dat we het project hebben uitgevoerd zoals beschreven. We constateren ook dat deze uitvoering in de complexe zorgpraktijk anders liep dan beoogd. Wanneer we ons richten op het realiseren van een implementatietraject van een methode waarmee mensen

van verschillende leeftijden (ouderen/ bewoners van woonzorgcentra en jongeren/ studenten uit het zorgdomein) kennisnemen van elkaars levensloop, zien we dat dit niet het succes had van de pilot ENCOUNTER#8.

Wanneer we dit analyseren, constateren we dat het rigide vasthouden aan het ontwerp, technische vaardigheden, protocollen en strategieën de kans om waardevolle resultaten te genereren blokkeerde. We zagen ook dat meegaan met de realiteit, waarin je soms buiten de afgesproken doelen en kaders opereert, kansen biedt. Je aanpassen aan de realiteit versnelt de kans op waardevolle opbrengsten voor de betrokkenen. Maar het brengt ook onzekerheid, onduidelijkheid en risico met zich mee. Afhankelijk van je situatie (verantwoordelijkheden), ervaring (opleiding of praktijkervaring) en persoonlijkheid (wie je bent) kun je meer of minder goed om gaan met deze modderige praktijk. Deze constateringen bevatte lessen die door studenten, enkele ouderen, docenten, de zorgbestuurder en Joost als ontwerper binnen het project werden opgedaan. Ze geven inzicht in vaardigheden die nodig zijn om social designprojecten in de weerbarstige zorgpraktijk te realiseren en welke attitude dit vraagt van overige betrokkenen.

4. Het breder delen van de opbrengsten

Deze inzichten en kennis zijn niet alleen relevant voor directe betrokkenen uit het project, maar ook voor een breder netwerk van (toekomstige) designers, kunstenaars, creatieve professionals en personen die de ambitie hebben om te ontwerpen voor de zorgsector met behulp van creatieve strategieën en interventies. Ook zijn de opbrengsten nuttig voor zorgprofessionals, managers, bestuurders of docenten binnen het domein van zorg en welzijn, die geïnteresseerd zijn om met een creatieve professional te werken. Bovendien bevat de reflecties, de geschreven artikelen en publicaties over het project relevante informatie voor onderzoekers, beleidsmakers en financiers, die meegenomen willen worden in de uitdagende praktijk waar kunst en zorg elkaar snijden.

Het project eindigde met presentaties van de opbrengsten op de landelijke evenementen zoals DDW22 en de conferentie Een nieuwe generatie ouderen(zorg). Ook we zien een grotere kennisdeling via de social designnetwerken van Stichting ENCOUNTER, het onderwijs van Joost, via de kenniskring van Leyden Academy en via publicaties. Hieronder geven we inzicht in deze kennisdeling. Joost en Lieke deelden hun bevindingen op verschillende conferenties en zij hielden expertmeetings met zorgprofessionals en andere designers en kunstenaars die werkzaam zijn in de zorg. Juist het breder delen van het project droeg veel bij aan de waarde ervan.

5. Overzicht van de kennisdeling

5.1 Joost gaf met onderzoekers van Leyden Academy in juni 2022 een sessie op de landelijke conferentie 'Een nieuwe generatie ouderen langer thuis'.

In de interactieve sessie 'Waardevolle ontmoetingen tussen generaties' werd het thema intergenerationele ontmoetingen toegelicht aan de hand van vragen als: wat heeft het de deelnemers gebracht? Wat zijn waardevolle lessen die zij meenemen? Vervolgens werd er met de zaal in gesprek gegaan over de waarde van ontmoetingen tussen generaties, met aandacht voor onderwerpen als effectmeting, borging en financiering van intergenerationele projecten.

5.2. In het najaar (oktober) van 2022 werd ENCOUNTER#9 gepresenteerd op de Dutch Design Week, in Eindhoven. Onder de titel 'Superhero or design zero?' werd het opgenomen in de expositie van de Embassy of Health in het Klokgebouw.

'Het project 'Superhero or design zero?' paste erg goed in het narratief van tentoonstelling van de Embassy of Health tijdens DDW22. We verkende de mindset die nodig is om tot verandering te komen en te bewegen richting een chronisch gezonde samenleving, waarbij we in de expositie verschillende voorbeelden van een wendbare, verantwoordelijke en lerende mindset

ENCOUNTER#9, intergenerationele ontmoetingen Jaarverslag 2022 & 2023 Stichting ENCOUNTER

toonde.

Het reflectieve project waarin Joost zijn eigen rol als maker en die van het vakgebied bevraagd in de zorgcontext, laat eigenlijk alle drie de lagen van de mindset die in de Embassy centraal stonden zien. We waren erg gecharmeerd van de kwetsbare houding die Joost inneemt en hoe hij ruimte creëert om samen van fouten te leren. Een erg belangrijke component om tot verandering te komen: ruimte voor fouten, leren van fouten. En daarnaast ook het op zoek gaan naar het makerschap van de zorgmedewerkers binnen de metafoor van de 'superheld'.

Vooral met zorgorganisaties en gemeentes ben ik bij jouw stand langs geweest en de reacties waren positief, geïnteresseerd in hoe zorgmedewerkers dus samen kunnen werken met ontwerpers. Daarnaast ook herkenning zowel bij zorgorganisaties/gemeentes maar aan de andere kant ook bij ontwerpers dat je niet altijd elkaar's taal spreekt en dat het belangrijk is om hier in het proces aandacht aan te besteden.

Al met al dus een zeer belangrijke reflectie en super sprekend vormgegeven met de foto's en via de cape en tekening heel zichtbaar hoe interactief het proces en de uitwisseling geweest.'

Aldus Marleen van Bergeijk, curator van de Embassy of Health tijdens DDW22

Bezoekers Embassy of Health, Klokgebouw:

65000 bezoekers (bron: DDF via Marleen van Bergeijk, curator van de Embassy of Health tijdens DDW22.)

5.3 Krantje Superhero or design zero?

Om de inhoud van het project goed over te dragen tijdens de Dutch Design Week hebben we, naast een aantrekkelijk vormgegeven expositie, een krantje gemaakt. Dit konden bezoekers aan de expositie meenemen. Het krantje bestond uit een uitleg van het project, een beknopte schets van het verloop, en de resultaten zoals enkele foto's uit de serie, de onverwachte bijvangsten en de verzameling getekende superhelden. Met deze tekeningen gaven verschillende de betrokkenen - ouderen, studenten, zorgprofessionals, docenten, onderzoekers en subsidienten – inzicht in hun aandeel en ervaring van het project.

Aantal krantjes:

Er werden 2200 krantjes meegenomen.

Foto van de presentatie ENCOUNTER#9 in de Embassy of Health. foto: Remco Nagtzaam

5.4 Tour en Talk: Durf te falen!

ENCOUNTER#9, intergenerationele ontmoetingen Jaarverslag 2022 & 2023 Stichting ENCOUNTER

Tijdens de DDW organiseerde Stichting ENCOUNTER samen met de [Embassy of Health](#), een gesprek en bezoek aan de expositie. Deze expertmeeting werd bezocht door 30 experts. Het was een mix van ontwerpers, zorgprofessionals, onderzoekers en studenten. Centraal stond de vraag wat de kwaliteit is van ongemak en falen in een professioneel traject? Een greep uit reacties:

'Durf te falen! was een inspirerende sessie. De invloed van 'het systeem', de anderen in betreffende context en de diverse 'bedoelingen' op het ervaren van falen als ontwerper, onderzoeker ofwel praktijkontwikkelaar, werd des te duidelijker uit de diverse groepsbijdragen.' Famke van Lieshout, Programmaleider persoonsgerichte leer-en werkomgevingen en expert Actieonderzoek

'Het was een mooie bijeenkomst. Superheld in falen!' Maud Verheij, organisatie-antropoloog

'Een weldadig gesprek en mooie mensen. Je uitspreken over je falen, verandert in hetzelfde moment je blik erop. Dat gebeurde in ieder geval in onze groep en bleek een rode draad van alle groepjes. In falen zit een (levens)les. Hoe 20 minuten tussenruimte het verschil kan maken!' Désirée Bierlaagh CIV Welzijn & Zorg mboRijnland

5.5. Overige vermeldingen naar aanleiding van de DDW:

Vermelding in de nieuwsbrief Wijzijnzet:

Designer als held

Dan komen we aan bij het laatste maar niet minste punt: de ontwerper als held. Een misconceptie! Ontwerpers hebben geen toverstok en DE oplossing bestaat niet. Hier gaat het over verwachtingsmanagement, zowel bij de opdrachtgever als bij de ontwerper zelf. Er is behoefte aan kritische ontwerpers met de wil om echt iets bij te dragen!

Superhero or Design Zero, Joost van Wijmen is te zien in Embassy of health, Klokgebouw Hal 1.

bron: https://www.wijzijnzet.nl/nieuws/artikel/dutch-design-week-22-door-de-ogen-van-zet?fbclid=IwAR0cNNNUyKBUfJPWQ84fGtVCZtWinHfmDwd9HmsZNEkRumAUXSUEloz_oK0

5.6 Online communicatie met betrekking tot het project:

Stichting ENCOUNTER deelde de voortgang en de resultaten via nieuwsbrieven en sociale media kanalen Linked-In, Instagram en Facebook

Instagram heeft 302 volgers, Facebook (twee kanalen) kent een totaal van 1025 connecties, Linked_In bevat 730 connecties. (Een voorbeeld over het Linked_In bereik; een post over het project tijdens de DDW 2.310 maal als post op een scherm verscheen).

De nieuwsbrieven hebben een bereik van 938 mensen, een mix van deelnemers, relaties, partners, peers en geïnteresseerden. De nieuwsbrieven worden door ± 51% gelezen.

Ook via samenwerkingspartner Leyden Academy is via hun website, nieuwsbrieven en sociale mediaaandacht aan het project besteed. De cijfers van dit bereik zijn bij Stichting ENCOUNTER niet bekend.

5.7 Future Health Expo

ENCOUNTER#9 is ook opgenomen in de online #100 ontwerpen van Future Health Expo door Health Hub Utrecht. Netwerkorganisatie Health Hub Utrecht is een dynamisch innovatie-ecosysteem op het gebied van gezondheid, zorg en welzijn. Het verbindt zorgprofessionals, onderzoekers, beleidsmakers, ontwerpers en ondernemers aan de hand van vier ontwerpcriteria 'efficiëntie, effectiviteit, empathie en ethiek'.

5.8 De reeks expertmeetings: *Duurzame Inzet Ontwerpkracht in de Zorg*

Stichting ENCOUNTER organiseerde tussen oktober 2021 en april 2022 een reeks van drie expertmeetings met ontwerpers en de betrokken partners uit de zorg. In de derde meeting stond ENCOUNTER#9 centraal. De reeks kwam tot stand in opdracht van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en in uitwisseling met de Embassy of Health.

Naar aanleiding van de drie expertmeetings schreef Joost artikel. Hierin destilleerde hij wat boven kwam drijven. De focus ligt hierbij niet op de inhoud van de afzonderlijke projecten maar op overkoepelende kwaliteiten, herkenbare uitdagingen en breder inzetbare kansen. Deze inzichten zijn voor veel ontwerpers een dagelijks onderdeel van hun praktijk. Dit artikel voorziet dan ook in de behoefte aan kennisdeling hierover.

Het artikel werd gepubliceerd op de website van Social Design Showdown en in verkorte versie op de website van World Design Embassies.

[Lees het hele artikel](https://www.socialdesign.nu/blog/vandemargenaarhetmidden)
<https://www.socialdesign.nu/blog/vandemargenaarhetmidden>

5.9 Maakkracht

Het boek MAAKKRACHT werd gelanceerd tijdens de Dutch Design Week. Staatssecretaris Gunay Uslu nam het eerste exemplaar van het boek in ontvangst. Maandag presenteerden schrijvers Jetske van Oosten en Tabo Goudswaard het boek voor een volle zaal in het Evoluon.

Het boek beschrijft de kracht van creatieve makers, hun vermogen om complexe problemen te agenderen, te onderzoeken en vervolgens kaders te scheppen om tot andere keuzes en oplossingen te komen. ENCOUNTER is één van de voorbeeldprojecten binnen de lemma onderzoek.

5.10 Nieuwe Praktijken: uitwisseling met toekomstige ontwerpers en wetenschappers

Joost deelt zijn ervaringen uit ENCOUNTER, zijn vaardigheden als social designer en design researcher, en meer specifiek uit dit project, met design studenten van de HKU waar hij als kerndocent is betrokken bij de afdeling Theatre Design en ook bij Fashion werd gevraagd zijn expertise te delen en zijn werkwijze over te dragen.

Ook binnen het professionaliseringstraject van de PZI-masters aan de WdKA zal Joost een presentatie houden over: 'dit-loopt-niet-helemaal-zoals-gehoopt-project *Superhero or design zero*'

Het project stond ook centraal bij een presentatie binnen het programma "Cultural practices of knowledge production in health and medicine" van de Master Culture Studies aan de Universiteit van Tilburg. Het vak behandelt kennisproductie binnen gezondheidszorg (te denken valt aan biomedisch, statistiek etc.) de geschiedenis ervan, de mogelijkheden en de beperkingen; en wat alternatieve vormen van kennisproductie zijn (de rol van kunst, beelden en verhalen). ENCOUNTER sloot aan bij deze andere vorm van kennisproductie.

Bij zowel de HKU als Universiteit van Tilburg zal Joost ook komend studiejaar zijn expertise weer inzetten.

5.11 Delen bij de partners

Samen met Lieke werden de resultaten ook gedeeld tijdens een Research Seminar bij Leyden Academy on Vitality and Ageing. Daar werd bijvoorbeeld geconstateerd dat de rol van de social designer het systeem ontregelt.

De reacties van betrokkenen laat zien hoe het systeem normaal gesproken werkt. Dat tonen is een kracht en toont de meerwaarde wat je als designer/ kunstenaar kunt doen. De gewone vanzelfsprekendheden worden bloot gelegd. Dat is een vertrekpunt is om hierover te hebben. Aldus Barbara Groot, wetenschappelijk stafid Leyden Academy.

Het project deelde Joost ook met bestuurders, managers en beleidsmakers in de ouderenzorg die de Executive leergang van Leyden Academy volgen.

Binnen het lectoraat Performatieve Maakprocessen deelde Joost zijn ervaringen en vroeg hij de aanwezige experts via een *action & reflection* sessie om input ten behoeve van de aanstaande publicatie.

6 Verwachte publicaties

6.1 Wetenschappelijk artikel in Arts & Health

De samenwerking met Leyden Academy resulteerde in een wetenschappelijk artikel: Grenswerk in kunst en zorg: het persoonlijke, het relationele, het organisatorische en het publieke.

Dat werd gepubliceerd in het journal Arts & Health: De Kock, L., Groot, B., van Wijmen, J., Lindenberg, J., Naus, A., Bierlaagh, D., & Abma, T., (2023). [The complex nature of Boundary Work in Arts & Health: A reflective journey in a social design project](#). Arts & Health.

6.2. Superhero or design zero, over het grenserk van de social designer in de zorg

Joost en Lieke schreven de verdiepende publicatie, *Superhero or design zero*, een uitgave van International Theatre & Film Books Publishers, HKU press en het HKU Lectoraat Expanding Artistic Practices in samenwerking met HKU Hogeschool voor de kunsten Utrecht, Leyden Academy on Vitality and Ageing en Stichting ENCOUNTER.

Superhero of designzero?

Over het grenswerk van de social designer in de zorg

Samenvatting:

Steeds vaker wordt social design ingezet om vraagstukken in de zorg te adresseren. Hoewel deze inzet kansen biedt, is de samenwerking tussen design en zorg geen vanzelfsprekend succes. De social designer werkt vanuit een eigen idioom, met een variëteit aan betrokkenen, binnen organisaties waar de dagelijkse realiteit grillig is. Dit resulteert in grenswerk dat de social designer verricht om beoogde resultaten te realiseren. Maar gaandeweg blijken bedachte doelen soms niet gepast of ontstaan waardevolle opbrengsten uit ongeplande situaties. Kortom de uitwisseling tussen kunst en zorg is een modderig proces.

In de publicatie reflecteren onderzoeker Lieke de Kock en ontwerper Joost van Wijmen op een social designproject in de ouderenzorg. Op een realistische, soms rauwe manier wordt het complexe werk dat de social designer verricht binnen de zorgcontext, ontleed. Deze publicatie maakt de ervaringen van een social designer in relatie tot zijn omgeving invoelbaar en inzichtelijk. De publicatie presenteert geen simplistische oplossingen, maar creëert bewustwording van de complexe werkelijkheid, wil (toekomstige) creatieve professionals voorbereiden op hun positie en een realistisch gesprek aanwakkeren over wat de uitwisseling tussen social design en ouderenzorg zowel biedt als vraagt.

Waarom:

Auteurs, onderzoeker Lieke de Kock en social designer Joost van Wijmen, zijn overtuigd dat de inzet van kunst binnen de zorg wezenlijk en waardevol is. Niet als vervanging maar als aanvulling op de bestaande praktijk. Kunst en design bieden een ander perspectief en kunnen bijdragen om passende reacties te vinden op de actuele uitdagingen die de zorg steeds meer onder druk zet.

Tegelijk zien ze een ontwikkeling in het een werkveld waar het streven naar 'oplossingen', de focus op maakbaarheid en positivistische kijk op design als 'quick fix' voor 'wicked problems', een werkelijke uitwisseling in de weg kan zitten.

Deze publicatie geeft een realistisch beeld van de werkelijkheid en maakt ruimte voor het bespreken van knelpunten. Er wordt gekeken naar wat er is, niet wat er zou moeten zijn.

Doel:

ENCOUNTER#9, intergenerationele ontmoetingen
Jaarverslag 2022 & 2023 Stichting ENCOUNTER

Vanuit ervaringen, observaties en reflecties uit de praktijk dragen de auteurs met deze publicatie bij aan:

1. bewustwording van de complexe werkelijkheid waarbinnen social designprojecten in de (ouderen)zorg worden gerealiseerd.
2. het voorbereiden van (toekomstige) creatieve professionals op de moeizame en modderige tussenpositie die zij mogelijk gaan bekleden in de praktijk.
3. inzicht in het spanningsveld tussen de wens (van betrokkenen om) problemen op te lossen en de nijging de realiteit daarbij te negeren, te versimpelen of als maakbaar te presenteren.

Doelgroep:

- (toekomstige) designers, kunstenaars, creatieve professionals en personen die (de ambitie hebben om) projecten (te) realiseren in de zorgsector.
- voor zorgprofessionals, managers, bestuurders of docenten binnen het domein van zorg en welzijn, die met een creatieve professional (gaan) werken.
- onderzoekers, beleidsmakers en financiers, die meegenomen willen worden in de uitdagende praktijk waar kunst en zorg elkaar ontmoeten.

Hoe:

Aan de hand van ervaringen uit het praktijkproject ENCOUNTER#9 ontstaat er een realistisch beeld van de moeizame en modderige realiteit waarin social designers opereren. Door open en kwetsbaar te reflecteren met deelnemers, zorgprofessionals, beleidsmakers en bestuurders op de rol en het handelen van de social designer en het verloop van het project, ontstaat de mogelijkheid om het eigen handelen kritisch te analyseren en te leren van de werkelijkheid.

Boekpresentatie

De boekpresentatie van Superhero of designzero vond plaats tijdens de Dutch Design Week 2023

Op woensdag 25 oktober '23 werd de publicatie aangeboden aan Anneke Westerlaken, de voorzitter van brancheorganisatie Actiz.

Dit gebeurde op de (besloten) ledendag van Actiz binnen de Embassy of Inclusive Society. (± 100 leden aanwezig).

Locatie = Van Abbemuseum, Eindhoven

contactpersoon DDF: Joanne Houmes (curator Shay Raviv)

Op vrijdag 27 oktober werd er een inhoudelijke sessie (presentatie door Lieke de Kock, Joost van Wijmen en Prof dr. Tineke Abma) plaatsvinden binnen de conferentie binnen de Embassy of Health (EoH). Deze bijeenkomst was openbaar en werd bezocht door ± 80 bezoekers.

Locatie: Natlab, Kastanjelaan 500, Eindhoven

Contactpersoon: Paulien Melis (curator Marleen van Bergeijk)

De publicatie is te koop via [HKU website](#), via diverse webwinkels en via musea winkels zoals die van Het Nieuwe Instituut (R'dam), Van Abbemuseum en tijdens de DDW23 via expo locatie van de EoH; Foundation We Are, Strijp-S (voormalig Yksi-Expo)

We ontvingen al een mooie endorsement dat de inhoud goed beschrijft:

'Superhero of designzero' beschrijft de moeizame weg van social designer Joost van Wijmen in de geprotocolleerde, op uitkomst gerichte zorg die redeneert vanuit een fixed mindset. Die zorg is in de praktijk echter modderig en complex en daardoor bij uitstek geschikt om met een creatieve blik andere mogelijkheden te onderzoeken om met die

complexiteit om te gaan. Maar waar perspectieven elkaar ontmoeten ontstaat waardespanning die slechts te overbruggen is als iedereen bereid is naar elkaar toe te stappen. 'Superhero of designzero' is een prachtige reflectie op een noodzakelijke ontwikkeling in de zorg die ruimte biedt aan een growth mindset.

Floortje Scheepers, hoogleraar Innovatie in de GGZ en psychiater bij UMC Utrecht

Complexe opgaven kennen per definitie geen pasklare antwoorden. De zoektocht zoals in deze publicatie omschreven, laat zien dat de bedoeling minstens zo belangrijk is als het doel. Het gebruik van social design kan helpen om perspectieven rondom de bedoeling boven tafel te krijgen, hierover in gesprek te gaan en van te leren.

Anneke Westerlaken, voorzitter ActiZ, de branchevereniging van Nederlandse zorgorganisaties

In dit boekje botsen twee werelden op elkaar: de wereld van kunst en de wereld van zorg. Een kunstzinnige 'social designer' gaat aan de slag om de ouderenzorg te vernieuwen, maar zijn doelgroep – zorgprofessionals, zorgstudenten en zorgontvangers – blijkt nauwelijks ontvankelijk voor zijn creatieve methodes. Deze eerlijke reconstructie van een 'gefaald' project laat zien dat je ook te ver 'out of the box' kunt denken – en dat is een belangrijke les.

Lynn Berger, schrijver en journalist onder meer als correspondent Zorg bij De Correspondent

Modder is vies, lelijk en het stinkt. En het is gezond om je ermee in te smeren. In deze publicatie functioneert het als bouw materiaal en als vruchtbare ondergrond voor een bloeiende toekomstige social design praktijk.

Tabo Goudswaard, social designer en mede-oprichter van de Sociaal Creatieve Raad

“Dit boek toont de waarde van social design voor de ouderenzorg. Het is een eerlijk boek dat het kritische vragen over het maakproces en het uiteindelijke resultaat van social design niet onder het vloerkleed schuift en stemt tot nadenken. Kan social design de zorg redden? Wie is verantwoordelijk voor het slagen van een project? Het boek draagt zo bij aan het vakmanschap van kunst- en cultuurmakers.”

Tineke Abma, hoogleraar Ouderenparticipatie bij het Leids Universitair Medisch Centrum en directeur van Leyden Academy on Vitality and Ageing.

Superhero of designzero?

Over het grenswerk van de social designer in de zorg

Auteurs: Lieke de Kock en Joost van Wijmen

Oplage: 400 stuks

Prijs: € 20,- (incl. BTW)

isbn-nummer 978 90 6403 961 4

Opzet publicatie

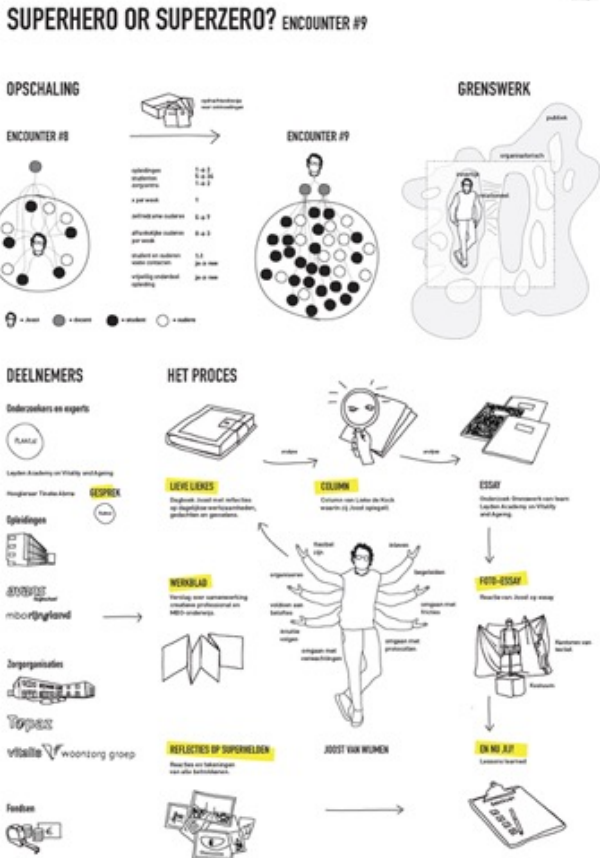
Full colour binnenwerk

cover full colour

Formaat: De maat is 270 mm x195 mm staand.

Rug 7 mm

ENCOUNTER#9, intergenerationele ontmoetingen
Jaarverslag 2022 & 2023 Stichting ENCOUNTER

Bovenstaande is een concept-overzicht dat is ontwikkeld voor de publicatie 'Superhero or design zero?'

6.3 In 2023 vonden verschillende presentaties plaats vanuit Stichting ENCOUNTER

The Art of Belonging

Naast de publicatie werd het project ook opgenomen als een conversation starter in de expositie [The Art of Belonging](#) in galerie LUMC (2023).

MAD-festival

Naar aanleiding van de publicatie gaf Joost een presentatie tijdens het [MAD-festival](#), op 21 oktober 2023, bij de MA Design HKB, Bern. Hierin besprak hij de verschuiving van disciplines en grenzen van het ontwerpveld. Het vakgebied design heeft in de afgelopen decennia de grenzen verlegd naar andere disciplines en werelden. Dat beïnvloedt de rol van de ontwerper, zoals wordt geduid in *Superhero of designzero*?

Ook was Joost te gast bij de MA Crossover Creativity van de HKU, de MA Design van het PZI bij de WdK.

7 Over diversiteit.

Stichting ENCOUNTER begrijpt en onderstreept het belang van diversiteit in samenwerkingen en projecten. Stichting ENCOUNTER ziet in de praktijk dat ontmoetingen tussen mensen leiden tot bewustwording over een ander en wederzijds begrip. Daar kan actief op ontworpen worden. Tegelijk is de stichting huiverig om verschillen tussen mensen als data te verwerken in evaluaties.

Het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie is benieuwd hoe dit project zich verhoudt tot diversiteit. Dit onderwerp nemen we binnen ENCOUNTER#9 dan ook onder de loep aan de hand van de deelnemers en het team, zij het met enige morele aarzeling.

Bij de deelnemers zien we een divers beeld. We constateren een diversiteit in opleiding, taal, inkomen, gezondheid, wilsbekwaamheid en seksuele geaardheid onder deelnemers. Daarnaast werkten we met diverse leeftijdsgroepen: de ouderen (70 jaar en ouder) en de studenten (tussen de 17 en 25 jaar). Ook waren er verschillende culturele achtergronden vertegenwoordigd binnen de studenten groep. Sem, Chaima en Salma, die in dit verslag bij naam worden genoemd, zijn daar voorbeelden van. We zagen verschillende culturele achtergronden bij sommige oudere deelnemers met een Marokkaanse of Caribische culturele achtergrond.

Binnen het team met samenwerkende partners zien we een minder divers beeld. In de zorg werken relatief meer vrouwen dan mannen, zoals ook blijkt uit cijfers van het CBS. Dat zagen we terugkomen in het team. Alle professionals, docenten, onderzoekers, managers en bestuurders waren vrouw.

8. ENCOUNTER als Springplank

Stichting ENCOUNTER vindt het belangrijk om jonge ontwerpers met een interesse in het sociale domein te ondersteunen en een springplank te bieden. Vanuit stichting ENCOUNTER werd Annika Leeuwenkuijl in 2023 gecoacht bij haar werk als decor en kostuumontwerper voor de voorstelling [de Verwanten](#). Deze voorstelling heeft als thema eenzaamheid en wordt gemaakt en gespeeld door ervaringsdeskundigen van de [LFB](#). De LFB is de landelijke belangenorganisatie dóór en vóór mensen met een verstandelijke beperking.

Referenties

- Abma, T., Banks, S., Cook, T., Dias, S. (2018) Participatory Research for Health and Social Well-Being, Springer
DOI:10.1007/978-3-319-93191-3 / ISBN: 978-3-319-93190-6
- Akkerman, S. F., & Bakker, A. (2011). Learning at the boundary: An introduction. *International Journal of Educational Research*, 50(1), 1–5. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2011.04.002>
- Daykin, N. (2019). Social movements and boundary work in arts, health and wellbeing: A research agenda. *Nordic Journal of Arts, Culture and Health*, 1(01), 9–20. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-7913-2019-01-02>
- van Duijn, S. (2022). Tinkering with tensions: Boundary work and collaborative governance. [Doctoral dissertation, Vrije Universiteit]. Vrije Universiteit Reserach Portal. <https://doi.org/10.1177/0095399713509530>
- Hsiao, R. L., Tsai, D. H., & Lee, C. F. (2012). Collaborative Knowing: The Adaptive Nature of Cross-Boundary Spanning. *Journal of Management Studies*, 49(3), 463–491. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.2011.01024.x>

November 2024

Stichting ENCOUNTER www.project-encounter.nl

Voorzitter: Joost van Wijmen

Secretaris Kim Vogels

Penningmeester: Joanne Mensert